

7

เครือข่ายอำนาจทักษิณ :
โครงสร้าง บทบาท และพลวัต

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์

ทักษิณ ชินวัตร สร้างความร่ำรวยได้ 2 พันล้านเหรียญสหรัฐ
เขาชนะการเลือกตั้งอย่างถล่มทลายถึง 4 ครั้ง ภายในเวลา 4 ปี เขาถูกโค่นล้ม
โดยการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 และใช้เวลาส่วนใหญ่หลังจากนั้นลี้ภัย
การเมืองในต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม หลังปี 2550 พรรคของเขาสามารถ
ตั้งรัฐบาลตัวแทนหรืออนามิของเขา อันได้แก่รัฐบาลสมัคร สุนทรเวช¹ (ประ
มาณ 7 เดือน) รัฐบาลสมชาย วงศ์สวัสดิ์ (ประมาณ 2 เดือน) และรัฐบาล
ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร (2 ปี 275 วัน) ซึ่งนำพรรคเพื่อไทยชนะการเลือกตั้งปี 2554
บริหารประเทศจนถึง 7 พฤษภาคม 2557 ก่อนการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม
2557 เพียงไม่กี่วัน

รัฐบาลตัวแทนเป็นรูปธรรมชัดเจนที่แสดงว่าอำนาจและบทบาทของ
ทักษิณยังครอบงำการเมืองไทยตั้งแต่รัฐประหาร พ.ศ.2549 ยิ่งไปกว่านั้น
ภาพ เสียง ความคิด และเงินของทักษิณยังคงเป็นองค์ประกอบหลักของการ
เมืองไทย จนกล่าวได้ว่า “ระบอบทักษิณ” ยังดำรงอยู่ในเศรษฐกิจการเมือง
ไทย

คำถามหลักที่งานวิจัยชิ้นนี้ต้องการตอบคือ ระบอบ
ทักษิณนั้นประกอบด้วยอะไร แสดงหน้าที่ของตนอย่างไร เปลี่ยน
แปลงไปหรือไม่ และเหตุใดจึงยังมีพลังอยู่

โครงสร้างการเมืองและปัจจัยส่วนบุคคลมีส่วนต่อการเกิดขึ้นของ “เครือข่ายอำนาจทักษิณ” ผลพวงและดอกผลของรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 โดยเฉพาะการให้อำนาจอย่างสูงแก่ฝ่ายบริหาร ระบบ ส.ส.บัญชีรายชื่อ และความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน มีส่วนอย่างมากให้นักธุรกิจที่ผันตัวเป็นนักการเมืองอย่าง **ทักษิณ ชินวัตร** กลายเป็น “นายกรัฐมนตรีพลเรือน” ที่มีโอกาสบริหารประเทศได้ยาวนานและต่อเนื่อง ในแง่บุคคลิกส่วนตัว ความเป็นผู้นำ วาทศิลป์ การตัดสินใจเร็วแบบนักธุรกิจ ก็มีส่วนอย่างมากต่อความสำเร็จทางการเมืองของทักษิณ

แต่นอกจากโครงสร้างการเมืองและปัจจัยส่วนบุคคลแล้ว ความสามารถในการสร้างเครือข่ายอำนาจที่โยงกับทั้งกลุ่มชนชั้นนำสำคัญและกลุ่มมวลชนฐานรากหญ้าที่เป็นฐานเสียง ก็เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งอีกประการหนึ่ง แม้ว่าเครือข่ายอำนาจของทักษิณจะไม่ใช้ลักษณะพิเศษในการเมืองไทย แต่เครือข่ายในลักษณะนี้ก็ปรากฏเด่นชัดนับแต่ทศวรรษ 2520 เป็นต้นมา แม้แต่ในบรรดานายกรัฐมนตรีพลเรือนที่มีประสบการณ์ทางการเมืองมากกว่าทักษิณ ไม่ว่าจะเป็นชวน หลีกภัย, บรรหาร ศิลปอาชา หรือ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เพราะพวกเขาเป็นนายกรัฐมนตรีในระบบ “รัฐบาลผสม” ที่ขาดเสถียรภาพทางการเมืองจนไม่สามารถครองอำนาจได้ครบวาระ²

ใน 3 ทศวรรษที่ผ่านมา หากจะมีเครือข่ายอำนาจที่มีนัยสำคัญใกล้เคียงกับเครือข่ายอำนาจทักษิณก็คงจะเป็น “เครือข่ายอุปถัมภ์พิเศษ” ของ **พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์** ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก (พ.ศ. 2522-2524) และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม (พ.ศ.2523-2524) ก่อนจะ เป็นนายกรัฐมนตรียาวนานถึง 8 ปี (พ.ศ.2523-2531) เครือข่ายอำนาจนี้ถูกร้อยรัดขึ้นด้วยระบบการเมืองแบบ “**ประชาธิปไตยครึ่งใบ**” ที่ยังคงให้อำนาจแก่ข้าราชการประจำมากกว่านักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้ง และความอ่อนแอของสองพลังทางการเมืองหลักคือทหารและพรรคการเมือง ทหารขาดผู้นำที่เข้มแข็ง ในขณะที่พรรคการเมืองสมัยนั้นก็อ่อนแอ นักการเมืองพลเรือนสยบยอมต่อ พล.อ.เปรม ให้ พล.อ.เปรมเป็นนายกรัฐมนตรี แทนที่จะเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองของตัวเอง

ในงานศึกษาเครือข่ายอำนาจสถาบันกษัตริย์ (Network Monarchy) ดันแคน แม็กคาโก เสนอว่า เครือข่ายดังกล่าวแผ่ขยายจากใต้พระบารมีปกเกล้าฯ ผ่านองคมนตรีและนายพลบางราย ลงไปถึงข้าราชการบริหารผู้จงรักภักดีทั้งปวงด้วย³

เครือข่ายอำนาจของทักษิณ มีที่มา รูปแบบ และผลเชื่อมโยงต่อสังคมไทยต่างออกไปจากเครือข่ายของ พล.อ.เปรม กล่าวคือ ทักษิณมีประสบการณ์ทางการเมืองสั้นมาก เขาเป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ 100 วันในสมัยรัฐบาล “ชวน 1” เมื่อปลายปี 2538 เป็นหัวหน้าพรรคพลังธรรมในช่วงสั้นๆ ก่อนที่จะก่อตั้งพรรคไทยรักไทยเมื่อเดือนกรกฎาคม 2541

ทว่านับตั้งแต่ได้เป็นนายกรัฐมนตรีในปี 2544 ทักษิณพัฒนาเครือข่ายอำนาจของเขาเอง ประกอบด้วยกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่หลายกลุ่ม พรรคการเมือง บางส่วนของกองทัพและตำรวจ เครือข่ายอำนาจดังกล่าวร้อยรัดเข้าด้วยกัน และเชื่อมโยงกับทักษิณและสมาชิกครอบครัวของเขา อย่างไรก็ตาม เครือข่ายอำนาจทักษิณเปลี่ยนโฉมไปเมื่อเกิดรัฐประหารกันยายน พ.ศ.2549 และทักษิณต้องลี้ภัยทางการเมืองอยู่ในต่างประเทศ

เครือข่ายอำนาจทักษิณรูปแบบใหม่มีความหลากหลายมากขึ้น องค์ประกอบยังมีนักธุรกิจและนักการเมือง แต่ก็ยังเป็นเพื่อนสนิทและคนไว้วางใจมากกว่านักธุรกิจที่ล้มละลายจากวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ.2540 แล้วมาสวามิภักดิ์ต่อทักษิณ ทหารและตำรวจบางคนยังคงเป็นเพื่อนและลูกน้อง แต่ส่วนมากเป็นพวกนอกราชการ หน้าที่ของคนพวกนี้เปลี่ยนมาเป็นการสนับสนุน**การเมืองมวลชน (mass politics)** ซึ่งเป็นกลยุทธ์ทางการเมืองหลักของทักษิณหลังรัฐประหาร พ.ศ.2549

ดังนั้น ทหารและตำรวจจึงช่วยงานด้านมวลชนจัดตั้งมากกว่าเข้าคุม

อำนาจในกองทัพตั้งแต่ก่อน คนรากหญ้ากลายเป็นแกนกลางของเครือข่ายอำนาจทักษิณ โดยมีนักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำชุมชน นักธุรกิจระดับกลางในต่างจังหวัดเข้ามาเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญ ทักษิณเป็นเพียงส่วนหนึ่งของเครือข่ายอำนาจนี้ แต่ก็ยังคงเป็นส่วนสำคัญทั้งในแง่แรงบันดาลใจทางการเมืองเป็นแหล่งสนับสนุนทางการเงิน และทรัพยากรทางเศรษฐกิจอื่นๆ

การศึกษา เครือข่ายอำนาจทักษิณ น่าจะช่วยให้เราเข้าใจพัฒนาการและพลวัตเศรษฐกิจการเมืองไทยนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2543 เป็นต้นมา ได้ดีกว่าการศึกษาแบบเน้นตัวบุคคลหรือผู้นำทางการเมือง เพราะผู้นำเหล่านี้ต้องอาศัยเครือข่ายที่มีลักษณะเป็น “โอบล้อมอำนาจ” มีปฏิสัมพันธ์และรอยรั่วคนกลุ่มต่างๆ เข้าด้วยกัน และอาจกลายเป็นจักรกลสำคัญทางการเมืองที่มีบทบาทสำคัญกว่าพรรคการเมืองที่เป็นสถาบันทางการเมืองเสียอีก

เครือข่ายอำนาจทักษิณก่อนรัฐประหาร พ.ศ.2549

การก่อตัว

ในขณะที่เครือข่ายอำนาจของ พล.อ.เปรมมาจากพลังทางการเมืองเก่า เครือข่ายอำนาจของทักษิณมาจากโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองใหม่ กล่าวคือ กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่เข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยเปิดเผยผ่านพรรคการเมืองและรัฐสภา

จุดหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ.2540 และการประกาศใช้ “รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540”

การเปลี่ยนแปลงทั้งสองประการนี้มีผลต่อเศรษฐกิจการเมืองร่วมสมัยอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน วิกฤตเศรษฐกิจทำให้โครงสร้างของกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ทั้งหมดเปลี่ยนแปลงไป หนังสือจำนวนมหาศาลที่เกิดขึ้นจากวิกฤตครั้งนั้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของกลุ่มทุนครั้งใหญ่เกือบทุกกลุ่ม

ทั้งกลุ่มธนาคารพาณิชย์ กลุ่มอุตสาหกรรม และกลุ่มบริษัทผู้ค้าปลีกรายใหญ่ หลายกลุ่มล้มละลายหรือถูกซื้อกิจการจากบริษัทข้ามชาติ มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กร ผู้ถือหุ้น และเจ้าของกิจการครั้งใหญ่⁴ กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ที่เป็นหนี้พยายามเอาตัวรอดและแสวงหาช่องทางต่างๆ เพื่อลดปัญหาภาระหนี้สิน หนึ่งในนั้นคือการเข้าหาอำนาจทางการเมืองโดยตรง

ในเวลาเดียวกัน รัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ.2540 เพิ่มอำนาจให้กับนายกรัฐมนตรีมากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับใดๆ เพราะทำให้ฝ่ายบริหารเข้มแข็งขึ้น การกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัคร ส.ส.ว่าต้องจบปริญญาตรี และการนำระบบ “ปาร์ตี้ลิสต์” มาใช้ก็เอื้อให้องค์ประกอบของสมาชิกรัฐสภาเอียงไปทางชนชั้นนำในเมืองมากกว่าชนชั้นล่าง นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 ยังให้อำนาจการตรวจสอบรัฐสภาแก่องค์กรอิสระต่างๆ เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

ดังนั้น วิกฤตเศรษฐกิจและรัฐธรรมนูญปี พ.ศ.2540 จึงเป็นการจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจใหม่ เปิดโอกาสให้นักการเมืองที่มีเงินทุนมากและกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่สามารถเข้ามาแสดงบทบาททางการเมืองโดยไม่ต้องพึ่งพิงกลุ่มอำนาจเดิม โดยเฉพาะกองทัพและระบบราชการมากเท่ากับก่อนปี 2540 คนที่มองเห็นโอกาสใหม่ทางการเมืองนี้มากที่สุดและมีศักยภาพมากที่สุดคือทักษิณ ชินวัตร

กลุ่มทุนขนาดใหญ่ : การรวมตัว เจ็บ นโยบาย และความนิยม

วันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ.2541 ทักษิณยื่นจดทะเบียน “พรรคไทยรักไทย” โดยประกาศว่าพรรคนี้เป็นพรรคการเมืองแรกที่ถูกจัดตั้งขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญใหม่และจะเป็นพรรคที่ทำงานเพื่อประโยชน์ของสังคมไทย⁵ แต่ในแง่การเงินแล้ว พรรคไทยรักไทยเกิดจากทรัพย์สินของครอบครัวทักษิณและพวกพ้อง ดังที่ทักษิณได้กล่าวปราศรัยในการประชุมใหญ่ของพรรคปี 2543 ก่อนการเลือกตั้งว่า⁶

“...ผมขออนุญาตลูกเมีย ผมขอใช้เงินครอบครัวมาทำ
งานการเมือง แล้วผมจะใช้เงินของเขาเพื่อทำลายชื่อเสียงของ
เขาหรือครับ เพราะฉะนั้น อย่าได้กลัวความมีฐานะของผมเลย
ติดตามผลดีกว่าว่าผมโกหกมั๊ย พฤติกรรมผมเป็นอย่างไร...”

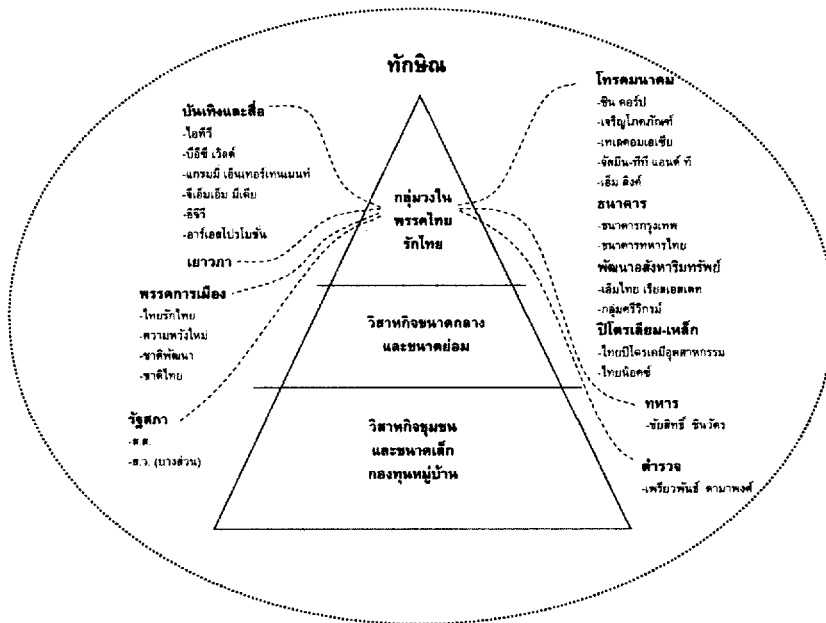
เมื่อพรรคไทยรักไทยชนะการเลือกตั้งปี 2544 เขาได้กล่าวปราศรัยอีก
ครั้งหนึ่งในการประชุมสามัญประจำปีพรรคไทยรักไทย เดือนเมษายน 2544
ว่า⁷

“...ผมได้รับมาจากแผ่นดินนี้มากพอแล้ว และอีก 50
ปีต่อจากนี้ถ้าอยู่ถึง 100 ปี ผมจะขอทุ่มเทกายใจ สมอง พลัง
ทั้งหมดและเวลาให้กับชาติ เพราะฉะนั้น ผมเต็มใจที่จะใช้เงิน
ที่นำมาได้จากส่วนตัว เพื่อนำพรรคการเมืองหนึ่งพรรคให้เป็น
พรรคที่ประชาชนหวังได้ ก่อนการปฏิรูปการเมืองจะมาถึง
อย่างสมบูรณ์ ผมพร้อมและเต็มใจ ซึ่งมีเพื่อนๆ หลายคนที่ใช้
ความมั่งคั่งส่วนตัวโดยไม่เบียดบังครอบครัวมาช่วยกันทำพรรค
นี้ให้เป็นพรรคที่ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน...”

พรรคไทยรักไทย จึงเป็นการรวมตัวของทุนที่มาจากธุรกิจขนาดใหญ่
จำนวนมากและหลากหลายอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในระบบการเมือง
ไทย ในอดีตที่ผ่านมา กลุ่มทุนขนาดใหญ่เหล่านี้เคยอยู่แต่ข้างหลังและให้การ
สนับสนุนพรรคการเมืองโดยอ้อม แต่ในสมัยทักษิณ กลุ่มทุนชั้นนำในภาค
โทรคมนาคม ธนาคาร ปิโตรเคมี เหล็ก พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ และธุรกิจ
บันเทิง ต่างเป็นพลังสำคัญในการแสดงบทบาทสนับสนุนรัฐบาลและพรรค
ไทยรักไทยโดยเปิดเผย

นอกจากนี้ ตัวแทนจากกลุ่มทุนยังร่วมเป็น ส.ส.ระบบบัญชีรายชื่อ
ของพรรค ดำรงตำแหน่งสำคัญทั้งในพรรคและคณะรัฐมนตรี ระหว่างปี พ.ศ.

รูปที่ 1 เครือข่ายอำนาจทักษิณตั้งแต่ปี 2540-2549

2544-2549 (ค.ศ.2001-2006) สถานะนายกรัฐมนตรีของทักษิณจึงแสดงถึงการรวมศูนย์อำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองใหญ่ที่สุดเท่าที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนับตั้งแต่สิ้นสุดระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พ.ศ.2475 (ค.ศ. 1932) กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่นี้รวมตัวเป็นส่วนหนึ่งของพีระมิดยุทธศาสตร์การเมือง ซึ่งสามารถเรียกอย่างกว้างๆ ได้ว่า “กลุ่มวงในพรรคไทยรักไทย” (ดูรูปที่ 1)

ทุนโทรคมนาคม ภายในเครือข่ายพวกพ้องนี้มียักษ์ใหญ่จากธุรกิจโทรคมนาคมเป็นแกนหลัก ประกอบด้วย 1) กลุ่มชินคอร์ป ผู้ให้บริการโทรศัพท์มือถือรายใหญ่ที่สุด 2) เทเลคอมเอเชียของเครือเจริญโภคภัณฑ์ ซึ่งเป็นผู้ให้บริการโทรศัพท์พื้นฐานรายใหญ่ที่สุด 3) ทีทีแอนด์ที-จีเอ็มเอ็ม 1 ใน 4 ยักษ์ใหญ่แห่งธุรกิจโทรคมนาคม ที่มีเจ้าของคือ อดีตรัฐมนตรีพาณิชย์ในรัฐบาลทักษิณ และ 4) บริษัทเอ็มลิงค์ น้องใหม่ธุรกิจโทรคมนาคม ซึ่งเป็นการร่วมทุนระหว่างเยาวชน วงศ์สวัสดิ์ น้องสาวของทักษิณ⁵ และสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ เลขาธิการพรรคไทยรักไทยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม

ทุนธนาคาร แกนหลักของยอดบนพีระมิดนี้ยังประกอบด้วยธนาคารกรุงเทพ ธนาคารพาณิชย์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย และธนาคารทหารไทย ธนาคารขนาดกลางที่สมาชิกครอบครัวชินวัตรถือหุ้นใหญ่อยู่

ทุนอุตสาหกรรม นอกจากกลุ่มทุนโทรคมนาคมและธนาคารแล้ว พันธมิตรที่ให้ความสนับสนุนรัฐบาลทักษิณยังมาจากกลุ่มธุรกิจปิโตรเคมี เช่น บริษัททีพีโอ ของประชัย เลี่ยวไพรัตน์ ซึ่งมีหนี้สินกว่า 100,000 ล้านบาท⁹ กลุ่มธุรกิจเหล็ก เช่น บริษัทไทยนิคซ์ สตีล บริษัทผู้ผลิตเหล็กซึ่งมีหนี้สินเกือบ 10,000 ล้านบาท¹⁰ ของ *ประยุทธ์ มหากิจศิริ* ซึ่งเป็นรองหัวหน้าพรรค และ ส.ส.ระบบบัญชีรายชื่อพรรคไทยรักไทย รวมทั้งเป็นเจ้าของสนามกอล์ฟที่ทักษิณไปตีบ่อยๆ

ทุนอสังหาริมทรัพย์ กลุ่มธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่ใกล้ชิดทักษิณ ได้แก่ 1) กลุ่มเอ็มไทยกรุ๊ป ซึ่งมี *สุชัย วีระเมธีกุล* เป็นเจ้าของ กลุ่มเอ็มไทยกรุ๊ปเกี่ยวพันกับการเมืองมากขึ้นเมื่อ *วีระชัย วีระเมธีกุล* ลูกชายคนสุดท้องของตระกูลเป็นผู้ร่วมก่อตั้งพรรคไทยรักไทย ได้รับการแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศ และได้เป็นประธานคณะกรรมการการเงินและการธนาคารของสภาผู้แทนราษฎร

2) กลุ่มบริษัทศรีวิกรม์ก็มีบทบาทสูงในการสนับสนุนพรรคไทยรักไทย และทักษิณผ่าน *เฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์* ซึ่งเคยเป็นแกนนำและเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ แต่สูญเสียการนำต่อพรรคประชาธิปัตย์ให้กับกลุ่ม ส.ส.ภาคใต้ และถอนตัวออกจากการเมืองในช่วงต้นทศวรรษ 2530 และในช่วงทศวรรษ 2540 *พิมล ศรีวิกรม์* ได้รับแต่งตั้งเป็นเลขาธิการรัฐมนตรีกระทรวงการคลัง สมคิด จาตุศรีพิทักษ์

ทุนบันเทิง การสนับสนุนการเมืองโดยภาคธุรกิจบันเทิงก็นับเป็นสิ่งใหม่ ทุนบันเทิงมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการสื่อสารโฆษณา การจัดพิธีการ และการรณรงค์ทางการเมืองของพรรคไทยรักไทย ผู้นำธุรกิจบันเทิง เช่น *ไพฑูริย์ ดำรงชัยธรรม* เจ้าของบริษัทแกรมมี่ เอ็นเตอร์เทนเมนต์ ก็เป็นสมาชิกกลุ่มส่วนตัวของทักษิณมานานกว่า 10 ปี กลุ่มนี้มีการพบปะกันเป็นประจำทุก 2 เดือน ระหว่างการฟุ้งร้องคดีปกปิดทรัพย์สินเดือนสิงหาคม 2544

ไพบูลย์ได้ให้การสนับสนุนกำลังใจแก่ทักษิณ¹¹ พรรคไทยรักไทยยังมีความผูกพันกับกลุ่มบริษัทบีอีซีเวิลด์ เจ้าของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 โดย *ประชา มาลีนนท์* อดีตผู้อำนวยการบริษัท อยู่ในอันดับ 10 ของ ส.ส.บัญชีรายชื่อ พรรคไทยรักไทย ทั้งยังได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ดูแลเกี่ยวกับการบินไทย

ทักษิณยังพัฒนาความสัมพันธ์กับบริษัทขนาดใหญ่ด้านธุรกิจบันเทิงอื่นๆ อีก เช่น *บริษัทไอทีวี* ซึ่งตระกูลชินวัตรเป็นเจ้าของ, *บริษัทจีเอ็มเอ็ม มีเดีย* (บริษัทใหม่ของแกรมมี่) และ *อาร์เอส โปรโมชัน* นอกจากเจ้าของบริษัทเหล่านี้จะได้รับประโยชน์จากการจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แล้ว ยังให้การสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของรัฐบาลพรรคไทยรักไทยด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่าสถานีไอทีวีวิจารณ์รัฐบาลน้อยลงกว่าในอดีต ส่วนบริษัทแกรมมี่ก็ให้ศิลปินของบริษัทสนับสนุนโครงการหลักๆ ของรัฐบาล เช่น โครงการป้องกันยาเสพติด การสนับสนุนการท่องเที่ยว งานฉลองปีใหม่ที่จังหวัดใหญ่ๆ ทั่วประเทศ และการประชุม APEC Summit ที่กรุงเทพมหานคร ปี 2546 เป็นต้น

ทหาร : ญาติ เพื่อน และอำนาจไทย

นอกจากกลุ่มทุนขนาดใหญ่แล้ว เครือข่ายอำนาจของทักษิณยังมีการจัดความสัมพันธ์กับทหารในรูปแบบที่นายกรัฐมนตรีพลเรือนของไทยไม่เคยทำได้มาก่อน ในช่วงแรกของการตั้งรัฐบาล (กุมภาพันธ์ 2544) ทักษิณปล่อยให้อำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับกองทัพทั้งหมดเป็นหน้าที่ของอดีตนายทหารระดับสูงซึ่งอยู่ในรัฐบาลของเขาเองคือ **พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ** (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม) **พล.อ.ยุทธศักดิ์ ศศิประภา** (รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม) และ **พล.อ.ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา** (รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ดูแลงานด้านความมั่นคง)

แต่หลังจากนั้นไม่กี่เดือน เมื่อมีการโยกย้ายทหารครั้งแรกในรัฐบาลของเขาในเดือนสิงหาคม 2544 เพื่อนนักเรียน "**เตรียมทหารรุ่น 10**" (ตท.10) คือ **พล.ต.ทรงกิตติ จักกาบาตร์** รองเจ้ากรมข่าวทหารเป็นรองแม่ทัพภาคที่ 4 และ **พล.ต.สุริโย อินทร์บำรุง** ผู้ทรงคุณวุฒิกองทัพบกเป็นผู้บัญชาการมณฑลทหารบก 33 คุมพื้นที่เชียงใหม่และเชียงราย ทั้งๆ ที่ทั้งสองคนไม่เคยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวมาก่อน นอกจากนั้น มีนายทหารมีศักดิ์เป็นญาติทักษิณอีก 2 คนคือ **พล.ท.อุทัย ชินวัตร** รองผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน

กลาโหม ขึ้นครองยศ “พลเอก” ในตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนกลาโหม พล.ท.ชัยสิทธิ์ ชินวัตร ที่ปรึกษากองทัพบก เป็นรองผู้บัญชาการ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

การโยกย้ายครั้งสำคัญอีกครั้งเกิดขึ้นในเดือนกันยายน 2545 พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายทหารที่มีแนวคิดปฏิรูปและใกล้ชิด พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ พล.อ.สุรยุทธ์ถูกย้ายจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกไปดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด โดยอ้างว่า พล.อ.สุรยุทธ์มีแนวนโยบายเชิงก้าวต่อรัฐบาลพม่ามานาน และสร้างปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า ในช่วงนั้นรัฐบาลพม่ากล่าวหาว่า “กองกำลังกองทัพบก หน่วยเฉพาะกิจ 399” ซึ่งตั้งขึ้นโดย พล.อ.สุรยุทธ์ในปี 2544 เพื่อต่อต้านการขนส่งยาเสพติด เข้าไปโจมตีหน่วยทหารกองทัพบก (United Wa State Army - UWSA) ซึ่งเป็นฝ่ายรัฐบาลพม่าในระหว่างข้อมรบ¹²

ผลจากการโยกย้ายครั้งนั้น (ย้าย พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ เดือนกันยายน 2545) ญาติและเพื่อนทักษิณชัยบเข้ามาคุมกำลังทหารและมินโยบายสอดคล้องกับรัฐบาล ตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกเปลี่ยนมาเป็น พล.อ.สมศักดิ์ อัตระนันท์ พร้อมด้วยนโยบายของกองทัพบกต่อพม่าที่อ่อนข้อลงตามนโยบายรัฐบาล พล.อ.ชัยสิทธิ์ ชินวัตร ขึ้นดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก และเปิดทางให้เพื่อนร่วมรุ่นเตรียมทหารของทักษิณได้รับตำแหน่งสูงขึ้นอีก 15 คน¹³

การโยกย้ายยังคงเกิดต่อเนื่องและงายดายขึ้น เมื่อ พล.อ.สมศักดิ์เป็นผู้บัญชาการทหารบก ส่วน พล.อ.ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา แกนนำพรรคและผู้กว้างขวางในภาคอีสานของพรรคไทยรักไทยเป็นรัฐมนตรีกลาโหม พวกห้องของทักษิณเข้าไปคุมตำแหน่งกำลังสำคัญของกองทัพบก ได้แก่ แม่ทัพภาคที่ 4 ผู้บัญชาการกองพลทหารม้าที่ 4 เสนาธิการทหารบก เสนาธิการกองทัพอากาศที่ 4 ผู้บัญชาการกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 11

ในที่สุด พล.อ.ชัยสิทธิ์ ชินวัตร ญาติของทักษิณก้าวขึ้นเป็นผู้บัญชาการทหารบกในเดือนกันยายน 2546 และในภาพรวม เพื่อนทักษิณจาก “ตท.10” ทั้งหมด 35 คน คุมกำลังหลักในกองทัพบก เรือ อากาศ และยังคงคุมนโยบายและงบประมาณในกองบัญชาการทหารสูงสุดและสำนักปลัดกระทรวงกลาโหม ทักษิณกลายเป็นนายกรัฐมนตรีพลเรือนที่คุมกองทัพและทหาร

ผ่านเครือข่ายญาติและเพื่อนสนิท

ขณะเดียวกัน ทักษิณเองก็พยายามเอาใจและดึงผู้นำเหล่าทัพเป็นพรรคพวกด้วยการอนุมัติให้กองทัพอากาศ เรือ บก ซื้ออาวุธในระหว่างปี พ.ศ. 2544-2546¹⁴ ในการประชุมกับผู้นำเหล่าทัพที่ทำเนียบรัฐบาลเมื่อ 2 กันยายน 2546 ทักษิณได้อนุมัติเงินงบประมาณเพิ่มแก่กองทัพจากเดิม 17 พันล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 20 พันล้านบาท เพื่อซื้ออาวุธและพัฒนากองทัพในช่วงระหว่างปี 2548-2556

ทักษิณตกลงอนุญาตแผนการซื้อเครื่องบินเฮลิคอปเตอร์ *Black Hawk* 33 ลำของกองทัพบกในปี 2552 มูลค่า 750 ล้านบาท และข้อเสนอของกองทัพอากาศในการยกระดับเครื่องบิน F16 และ F5¹⁵ เมื่อทักษิณพาผู้นำ 3 เหล่าทัพและกองบัญชาการทหารสูงสุดไปเยือนประเทศรัสเซียเพื่อพิจารณาซื้ออาวุธและดูโครงการดาวเทียม¹⁶ ทักษิณนำกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมากล่าวกับผู้นำเหล่าทัพบนเรือบรรทุกเครื่องบินจักรีนฤเบศร ความว่า¹⁷

“...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ตรัสว่า กองทัพได้ขาดเงินงบประมาณไปหลายปีแล้ว แต่ทหารต้องมีศักยภาพและสามารถเตรียมพร้อมเพื่อการรบตลอดเวลา...”

เครือข่ายอำนาจทักษิณหลังรัฐประหาร พ.ศ.2549

จากเครือข่ายอำนาจที่มีศูนย์กลางอยู่ที่กลุ่มทุนใหญ่และพวกพ้องในระบบราชการ ภายหลังรัฐประหาร 2549 เครือข่ายของทักษิณค่อยๆ ปรับไปสู่วิธีแบบใหม่ เครือข่ายอำนาจทักษิณหลังรัฐประหารมีลักษณะไม่เป็นระบบ ไม่เป็นเอกภาพ มีการขัดแย้งกันเอง และยุทธศาสตร์ปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์การเมือง ทว่าเครือข่ายนี้มีลักษณะเด่นคือ ขยายวงครอบคลุมคนกลุ่มต่างๆ มากขึ้น ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น มีกลุ่มคนหลากหลายอุดมการณ์ ตั้งแต่ซ้ายจัดไปจนถึงขวาจัดเข้าร่วม

เครือข่ายนี้มีกลยุทธ์ทางการเมืองหลักอยู่ที่การระดมมวลชนเพื่อต่อต้านรัฐประหาร พ.ศ.2549 ทักษิณเป็นเพียงส่วนหนึ่งของเครือข่ายนี้ แต่ก็เป็นส่วนสำคัญทั้งในแง่แรงบันดาลใจทางการเมือง เป็นแหล่งสนับสนุนทางการเงินและทรัพยากรอื่นๆ ทั้งยังมีส่วนในการตัดสินใจต่อนโยบายและคัดสรรบุคลากรสำคัญของรัฐบาลหลายชุดหลังรัฐประหาร

รัฐประหาร พ.ศ.2549 ก่อให้เกิดการรวมตัวกันระหว่างฝ่ายต่อต้านการรัฐประหารและฝ่ายสนับสนุนทักษิณ ซึ่งอาจเรียกรวมกันได้ดังที่ *นฤมล ทับจุมพล* เรียกว่ากลุ่ม “แอนตี้พวกแอนตี้ทักษิณ”¹⁸ แม้จะไม่ใช่ว่าการประท้วงเพื่อทักษิณโดยตรง แต่ทักษิณก็ได้รับประโยชน์จากการเคลื่อนไหวของคนกลุ่มนี้ด้วย

ในช่วงเริ่มต้น กลุ่มคัดค้านรัฐประหาร นำโดยกลุ่ม **แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.)**¹⁹ และสถานีโทรทัศน์ PTV มีคนเข้าร่วมราว 1 หมื่น 2 พันคน กลุ่ม นปช. โจมตี พล.อ.เปรมว่าเป็น “ผู้ต้นคิด” ทำรัฐประหาร มีความพยายามรวบรวมรายชื่อ 150,000 คนถวายฎีกาขอให้ปลด พล.อ.เปรมออกจากกองมนตรี มีการเรียกร้องให้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ยุบตัวเอง เหตุการณ์รุนแรงที่สุดในช่วงแรกนี้เกิดขึ้นในวันที่ 22 กรกฎาคม 2550 นปช.รวมตัวกันและเดินขบวนไปที่บ้านสี่เสาเทเวศร์ บ้านพักของ พล.อ.เปรม และนำไปสู่การปะทะระหว่างผู้ชุมนุมกับตำรวจจนบาดเจ็บจำนวนมาก

กลุ่ม นปช.มีส่วนอย่างมากในการพยุหความนิยมทักษิณเอาไว้ ดังเห็นได้จากการเลือกตั้ง 23 ธันวาคม 2550 **พรรคพลังประชาชน** ซึ่งมาแทนพรรคไทยรักไทยที่ถูกยุบไปได้คะแนน 14,071,799 เสียง หรือ 39.60% และมี 233 ที่นั่งในรัฐสภา **สมัคร สุนทรเวช** ผู้รับเป็นหัวหน้าพรรคพลังประชาชน เป็นนักการเมืองผู้คว่ำหวอดในวงการ เขาเข้าสู่การเมืองตั้งแต่ปี 2511 ในฐานะสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ และลาออกในปี 2519 เพื่อตั้ง “พรรคประชากรไทย” เขาได้รับความนิยมมากในกรุงเทพมหานคร และเคยได้รับคะแนนเสียงถึง 1 ล้านเสียง เมื่อสมัครชิงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครปี 2543

ทักษิณติดต่อสมัครทางโทรศัพท์โดยตรงถึง 2 ครั้ง และขอรับรองให้เขาเป็นหัวหน้าพรรคพลังประชาชน²⁰ ผู้เขียนเห็นว่าทักษิณอาจต้องการคนนอกมาเป็นหัวหน้าพรรคเพื่อหลีกเลี่ยงการสนับสนุนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในพรรค ทั้งยังต้องการผู้มีฐานะอาวุโสพอที่จะต่อกรกับศัตรูทางการเมือง

สมัครประกาศชัดเจนว่า “ผมจะเป็นอนิมนีของทักษิณ”²¹

และมีนโยบาย “นิรโทษกรรม 111” อดีตกรรมการบริหารพรรค
ไทยรักไทย การเลือกสมัครเป็นหัวหน้าพรรค แสดงถึงการเลือก
เผชิญหน้ากับ พล.อ.เปรม และศัตรูทางการเมืองกลุ่มอื่นๆ²²

อำนาจทางการเมืองกลับคืนสู่เครือข่ายของทักษิณอีกครั้งหลังการ
เลือกตั้ง พ.ศ.2550 ผู้นิยมต่อทักษิณเป็นองค์ประกอบแรกในเครือข่ายอำนาจนี้
เช่น นพดล ปัทมะ ที่ปรึกษาากฎหมายส่วนตัวทักษิณได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี
กระทรวงการต่างประเทศ สมพงษ์ อมรวิวัฒน์ พันธมิตรยาวนานจากจังหวัด
เชียงใหม่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง เป็น
รัฐมนตรีมหาดไทย สมชาย วงศ์สวัสดิ์ น้องเขยทักษิณเป็นรองนายกรัฐมนตรี
ยิ่งยุทธ ดิยะไพรัช เพื่อนสนิทอีกคนหนึ่งที่เคยเป็นประธานรัฐสภา

แกนนำ นปช.บางคนถูกดึงเข้ามาอยู่ในส่วนสำคัญของเครือข่ายอำนาจ
ทักษิณหลังรัฐประหาร จตุพร พรหมพันธุ์ และมานิตย์ จิตต์จันทร์กลับ ได้
เป็น “ส.ส.บัญชีรายชื่อกลุ่ม 6 กรุงเทพมหานครและปริมณฑลลำดับที่ 4 และ
ลำดับที่ 5 ณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ เป็นโฆษกรัฐบาล จักรภพ เพ็ญแข อดีตโฆษก
รัฐบาลทักษิณ ได้เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลสมัคร

กลุ่ม นปช.ซึ่งเป็นอีกแกนหนึ่งของเครือข่ายอำนาจ
ทักษิณใช้การเคลื่อนไหวมวลชนไม่ได้มากนัก เพราะพวกเขา
เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลสมัคร หากมีมวลชนแสดงออกมา
สู่ท้องถนนจะสร้างความสับสนให้กับประชาชนและยั่วให้เกิด
การเผชิญหน้ากับฝ่ายต่อต้านรัฐบาลจนทำให้รัฐบาลสมัครพัง
ก่อนเวลาอันควร ซึ่งก็เกิดเช่นนั้นจริงๆ

ในระยะแรกรัฐบาลสมัครมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บัญชาการทหารบก
พล.อ.อนุพงษ์ เผ่าจินดา

พล.อ.อนุพงษ์เคยกล่าวก่อนการเลือกตั้งปี 2550 ว่า “ทหารจะไม่มีบทบาททางการเมือง แม้ว่าอำนาจเก่าอาจจะกลับมาสู่การเมือง”²³ พล.อ.อนุพงษ์มักจะเดินทางกับนายภค สมัครไปราชการต่างประเทศหลายครั้ง แต่ความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่าง พล.อ.อนุพงษ์กับสมัคร อาจเป็นเพราะ พล.อ.อนุพงษ์รื้อการโยกย้ายทหารช่วงเดือนกันยายน 2551 ให้แล้วเสร็จ

เมื่อถึงการโยกย้ายทหารเดือนสิงหาคม 2551 สมัครสนับสนุนให้ พล.อ.อนุพงษ์ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกอีกสมัย เกมการเมืองระหว่างสมัครและกองทัพเปลี่ยนแปลงไปทันทีหลังจากนั้น โดยเปลี่ยนจากพันธมิตรทางการเมืองชั่วคราวเป็นการถอยห่าง ถอนการสนับสนุน และความขัดแย้งในท้ายที่สุด โดยเฉพาะเมื่อสมัครต้องการการสนับสนุนจาก พล.อ.อนุพงษ์อย่างยิ่ง²⁴

เมื่อพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) บุกเข้ายึดทำเนียบรัฐบาลในวันที่ 26 สิงหาคม 2551 สมัครประกาศใช้พระราชกำหนดบริหารราชการแผ่นดินในสถานการณ์ฉุกเฉินในกรุงเทพมหานคร โดยแต่งตั้ง พล.อ.อนุพงษ์ เป็นประธาน แต่ พล.อ.อนุพงษ์กลับปฏิเสธการใช้อำนาจนั้น และประกาศว่า

“ผมยืนยันว่ารัฐสภาควรแสดงความรับผิดชอบมากกว่านี้ ประชาคมนานาชาติจะไม่ยอมรับการแทรกแซงของทหาร การรัฐประหารจะสร้างปัญหาเพิ่มขึ้น ทหารจะไม่ใช้ปืนเข้าจัดการกับผู้ประท้วง ทหารจะใช้โล่ กระบอง แก๊สน้ำตา และที่ฉีดน้ำ”²⁵

หลังจากนั้นไม่นานรัฐบาลสมัคร สุนทรเวชหมดอำนาจลงเมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาลิ้นสุดความเป็นนายกรัฐมนตรีของเขาในวันที่ 9 กันยายน 2551 เพราะมีฐานะเป็นลูกจ้างบริษัทเอกชนจัดรายการโทรทัศน์ “ชิมไปบ่นไป” และรายการ “คุยไข่มวง 6 โมงเช้า” เป็นเหตุให้รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ

หลังจากสมัครพินตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พรรคพลังประชาชนยังคงเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล แต่การสนับสนุนสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี²⁶ ได้สร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่มของนายเนวิน ชิดชอบที่สนับสนุนให้สมัครดำรงตำแหน่งอีกครั้ง

สมชายให้ พล.อ.ชวลิตทำหน้าที่เจรจากับพันธมิตรโดยตรง²⁷ เพราะเห็นว่าเป็นบุคคลที่สนิท ลี้มทองกุล และ พล.ต.จำลอง ศรีเมือง แกนนำ พธม.ให้ความเคารพ ในระยะแรกสมชายทั้งพยายามประนีประนอมกับ พธม. และขอเข้าพบ พล.อ.เปรม²⁸ แต่ พธม.ก็ถูกด้วยการปิดล้อมรัฐสภา สนามบินดอนเมืองและสนามบินสุวรรณภูมิ รัฐบาลสมชายมีอายุเพียงไม่กี่เดือนเท่านั้น เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีมติเป็นเอกฉันท์ (9-0) วินิจฉัยให้ “ยุบพรรคพลังประชาชน” ในเดือนธันวาคม 2551

กล่าวโดยสรุป การได้อำนาจรัฐกลับมาครั้งแรกหลังรัฐประหาร 2549 เป็นการรื้อฟื้นอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจของทักษิณให้กลับมาใหม่ รัฐบาลสมัครเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะคดีการตรวจสอบทรัพย์สินทักษิณและครอบครัว แต่เมื่ออำนาจพลิกกลับไปสู่รัฐบาลอภิสิทธิ์ การเมืองมวลชนและการดึงความสนับสนุนจากกลุ่มคนต่างๆ ก็เกิดขึ้น รวมทั้งกลุ่มคนเสื้อแดงบางส่วน

อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในเดือนธันวาคม 2551 หลังจากมีคะแนนเสียงสนับสนุนจากเนวิน ชิดชอบ ซึ่งเปลี่ยนชั่วคราวเมืองจากฝ่ายทักษิณมาสนับสนุนอภิสิทธิ์ นับเป็นการสูญเสียอำนาจรัฐอีกครั้งของทักษิณ

การเมืองเริ่มเข้าสู่การเมืองมวลชนมากขึ้นผ่าน “ขบวนการเสื้อแดง” มีการใช้การสื่อสารรูปแบบใหม่เพื่อดำเลียงคนเสื้อแดงจากทั่วประเทศเข้าสู่กรุงเทพมหานคร สมาชิกพรรคไทยรักไทยเดิมต่างมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเคลื่อนไหวนี้ แกนนำคนเสื้อแดงต้องการให้อภิสิทธิ์ออกไปจากการเมือง รวมทั้งองคมนตรี เช่น พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์, พล.อ.สุรยุทธ์

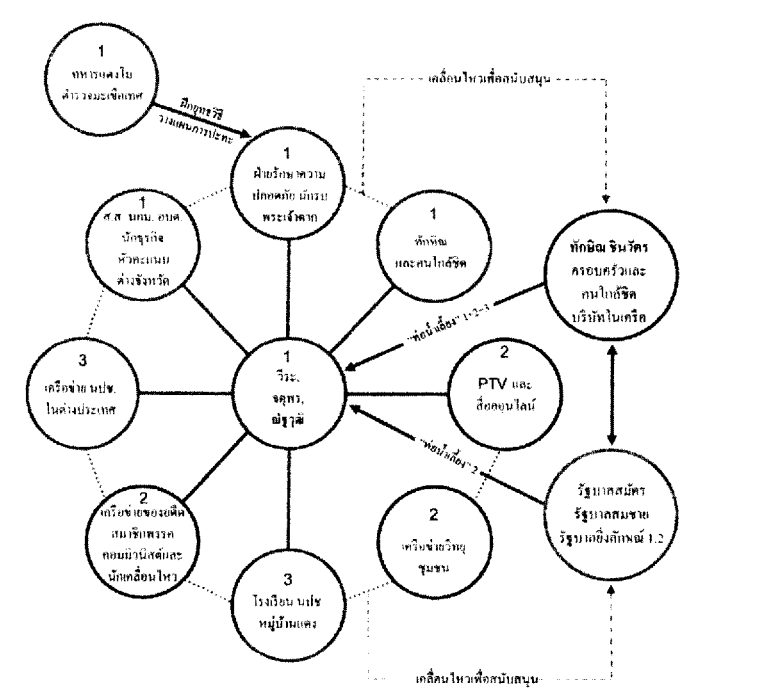
จุลานนท์ และชาญชัย ลิขิตจิตตะ ซึ่งพวกเขาเห็นว่ามีอิทธิพลเหนือทหารและ ศาล

เครือข่ายอำนาจทักษิณกับกลุ่มคนเสื้อแดง

โครงสร้างและการทำงานโดยรวม

เครือข่ายอำนาจทักษิณหลังรัฐประหารประกอบด้วยผู้คนจำนวนมาก และกระจายตัวครอบคลุมผู้คนหลากหลายอาชีพ ถึงแม้ไม่มีใครขึ้นอยู่กับใคร โดยตรง แต่ว่ากลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มต่างมีแกนนำที่ทำงานร่วมกับกลุ่มย่อยอื่นๆ เป้าหมายของแต่ละกลุ่มอาจซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกันเองในหลายครั้ง เครือข่ายนี้มีนักการเมืองจากหลายพรรค ทั้งเป็นนักการเมืองที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ อยู่แล้วหรือนักการเมืองหน้าใหม่ นักธุรกิจที่อยู่ในเครือข่ายก็มีความหลากหลายเช่นกันในแง่ของประเภทกิจการ

รูปที่ 2 แผนภูมิเครือข่ายอำนาจทักษิณหลังรัฐประหาร 2549

ทหารและตำรวจ (ทั้งในราชการและนอกราชการ) เป็นอีกส่วนประกอบหนึ่งของเครือข่ายนี้ มีทหารที่เรียกกันว่า “ทหารแดงโม” ทำหน้าที่หาข่าว วิเคราะห์ข่าว ประเมินสถานการณ์การเมือง และบางที่ก็วางแผนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือแข็งข้อต่อคำสั่งของผู้บังคับบัญชาหากขัดต่อประโยชน์ของกลุ่มคนเสื้อแดง²⁹ ทหารนอกราชการอีกจำนวนหนึ่งให้ความช่วยเหลือในการฝึกยุทธวิธีให้การรักษาคความปลอดภัยของคนเสื้อแดง ส่วน “ตำรวจมะเขือเทศ” เป็นตำรวจที่วางแผนหรืออาจสนับสนุนการเคลื่อนไหวของมวลชนเสื้อแดง

หากดูความเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายทักษิณและครอบครัว คนใกล้ชิด และลูกน้องในบริษัท เราจะเห็นความเชื่อมโยงทางด้านนโยบายการเมือง การมีอิทธิพลของเครือข่ายต่อการตัดสินใจเชิงนโยบาย การออกกฎหมาย การจัดสรรตำแหน่งทางการเมืองและในระบบราชการทั้งในรัฐบาลสมัคร รัฐบาลสมชาย และรัฐบาลยิ่งลักษณ์ โดยเฉพาะคำขวัญ “ทักษิณคิด เพื่อไทยทำ” ดูจะสอดคล้องกันกับนโยบายสำคัญๆ ของรัฐบาลที่สัมพันธ์กับทักษิณแต่ละชุด เช่น นโยบายบ้านหลังแรก นโยบายรถคันแรก นโยบายแจกคอมพิวเตอร์แท็บเล็ตให้เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 นโยบายค่าแรงขั้นต่ำ 300 บาท นโยบายเงินเดือนปริญญาตรี 15,000 บาท บัตรเครดิตรถแท็กซี่ และนโยบายมอบเงินเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมือง เป็นต้น

บทบาทและความเชื่อมโยง

เพราะเครือข่ายมีความหลากหลายและซับซ้อนกันอยู่ เพื่อให้เข้าใจในรายละเอียดการทำงานโดยรวมของเครือข่ายจึงใช้วิธีการอธิบายด้วยกลุ่มต่างๆ ดังแผนภูมิรูปที่ 2 โดยที่บางเครือข่ายมีหลายกลุ่มซ้อนกันเนื่องจากมีหลายหน้าที่

กลุ่มที่ 1 คือ เป้าหมายทางการเมือง กล่าวโดยรวบรัดคือ “นิรโทษกรรมนำทักษิณกลับบ้าน” หน้าที่นี้กระทำโดยเครือข่ายย่อยหลายเครือข่าย ประกอบด้วย กลุ่มแรก สามเกลอแกนนำ นปช. คือ วีระ(กานต์) มุสิกพงศ์, จตุพร พรหมพันธุ์ และณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ ตั้งแต่หลังรัฐประหาร หน้าที่หลักของสามเกลอคือนำทักษิณกลับบ้าน ผ่านหลายยุทธวิธี ทั้งการชุมนุมที่สนามหลวง ปราศรัยโจมตี พล.อ.เปรมที่หน้าบ้านพักสี่เสาเทเวศร์ ปราศรัยหาเสียงเลือกตั้งทั่วไป ร่วมผลักดันกฎหมายนิรโทษกรรม และการล่ารายชื่อขอพระราชทาน

อภัยโทษ ความพยายามนำทักษิณกลับบ้านได้รับการถ่ายทอดซ้ำแล้วซ้ำอีก โดยเครือข่ายวิทยุคนเสื้อแดง สถานีโทรทัศน์ PTV (ซึ่งต่อมาคือสถานีโทรทัศน์ Asia Update) และสื่อออนไลน์ รวมทั้งเวทีปราศรัยของคนเสื้อแดงในจังหวัดสำคัญต่างๆ

“นำทักษิณกลับบ้าน” ยังเป็นหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งของรัฐบาล สมัยประกาศว่าเขาจะนำตัวทักษิณกลับประเทศไทยเพื่อให้ต่อสู้คดีในศาล สมชายประกาศตั้งแต่วันแรกที่เข้ารับตำแหน่งว่าจะเข้าขอคำปรึกษาจาก พล.อ.เปรม³⁰ ยิ่งลักษณะพยายามเสนอการปรองดองหลายแนวทาง เช่น ออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม เริ่มดำเนินการแก้ไขรัฐธรรมนูญ มีข้อริเริ่มตั้งสภาปฏิรูปการเมือง วัตถุประสงค์ข้อหนึ่งคือ สร้างความปรองดองในชาติ

กลุ่มที่ 2 แทน “สัญญาะ” และ “อุดมการณ์” ที่ทักษิณและคนเสื้อแดง ใช้ กล่าวคือ ใช้ทักษิณและคนเสื้อแดงเป็นตัวแทนของประชาธิปไตยและ ตัวแทนของคนรากหญ้า เครือข่ายย่อยที่ทำหน้าที่ผลิตซ้ำอุดมการณ์นี้ส่วน มากเป็นสื่อต่างๆ ของคนรักทักษิณและกลุ่มคนเสื้อแดง ได้แก่ PTV เครือข่าย สื่อออนไลน์ และเครือข่ายวิทยุชุมชน การทำหน้าที่เชิงอุดมการณ์มิได้ผลิตซ้ำ ผ่านสื่อต่างๆ ของคนเสื้อแดงเท่านั้น แต่ยังได้รับการสนับสนุนจากปัญญาชน ซึ่งบางฝ่ายเป็นกลุ่มซ้ายจัด บางฝ่ายเป็นอดีตสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่ง ประเทศไทยและยังคงสนใจแนวทางสังคมนิยม บางฝ่ายเป็นนักวิชาการที่ไม่ เห็นด้วยกับการรัฐประหาร ในเวลาเดียวกัน รัฐบาลต่อมาทั้งสามชุดมีส่วน ในการทำหน้าที่เชิงอุดมการณ์นี้ด้วย รัฐบาลเหล่านี้ต่อยอดย้ำเสมอถึงการเป็น ตัวแทนประชาธิปไตย เป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง เป็นรัฐบาลที่มาจาก คนส่วนใหญ่ของประเทศ หน้าหน้าที่เชิงอุดมการณ์ได้กระทำการพร้อมๆ กันทั้ง เครือข่ายย่อยที่เป็นการสื่อสารทั้งที่เป็นและไม่เป็นของรัฐ

กลุ่มที่ 3 คือ “ขยายเครือข่ายเสื้อแดง” แนวคิดเรื่องอุดมการณ์ก้าว ไปสู่การขยายวงเครือข่ายด้วยเครื่องมือแบบดั้งเดิม ได้แก่ การก่อตั้ง “โรงเรียน นปช.” มีการให้การศึกษาอบรมและถ่ายทอดเรื่องการเมืองและสังคมไทย มี การเปิด “หมู่บ้านคนเสื้อแดง” มีการขยายเครือข่ายโยงใยกับเครือข่ายย่อย อื่นๆ เช่น เชื่อมโยงกับความนิยมและการพบปะเสวนากับสามเกลอแกนนำคน เสื้อแดง รับฟังและถ่ายทอดข่าวสาร การวิจารณ์และระดมมวลชนจากเครือ ข่ายวิทยุชุมชน “โรงเรียน นปช.” ไม่ใช่โรงเรียนทั่วไป แต่เป็นโรงเรียนการเมือง

ที่มีนักการเมือง นักพูด นักวิชาการ และปัญญาชนที่มีจุดยืนร่วมกันกับคนเสื้อแดง เช่น การต่อต้านรัฐประหาร ซึ่งข้อคิด ข้อเขียน และการปราศรัยของพวกเขาได้รับการถ่ายทอดใน “โรงเรียน นปช.”

นอกจากการตั้งโรงเรียนแล้ว เครือข่าย นปช. ได้ขยายไปครอบคลุมคนไทยในต่างประเทศด้วย เทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นอินเทอร์เน็ต เฟซบุ๊ก หรือสไกป์ ทำให้การเชื่อมโยงกับคนไทยที่อาศัยอยู่ต่างประเทศทำได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังสะท้อนถึงความตื่นตัวที่สูงขึ้นของคนไทยที่อยู่นอกประเทศต่อปัญหาการเมืองไทย คนเหล่านี้เป็นคนที่มีความรู้หรือมีครอบครัวอยู่ต่างประเทศ บางครั้งแค่ติดตามปัญหาในเมืองไทย³¹ แต่บางพวกไม่พอใจเจ้าหน้าที่รัฐจึงต้องการแสดงความคิดเห็นและรวมตัวกัน เป็นเครือข่ายคนเสื้อแดงในต่างประเทศ³² แน่นอนว่าสามเกลอแกนนำเป็นขวัญใจของเครือข่ายคนเสื้อแดงในต่างประเทศด้วย

วิวัฒนาการของเครือข่าย

เครือข่ายอำนาจทักษิณดังแสดงในแผนภูมิ (หน้า 209) มิได้เกิดขึ้นชั่วข้ามคืน แต่มีวิวัฒนาการต่อเนื่องมาตั้งแต่หลังรัฐประหาร พ.ศ.2549 เครือข่ายนี้ไม่ได้เป็นเอกภาพ มีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มย่อยอยู่บ่อยครั้ง บทบาทและหน้าที่ของแต่ละกลุ่มไม่เป็นระบบ แต่ภายใต้ความไม่เป็นระบบระเบียบ เครือข่ายนี้ก็มีความสำคัญยิ่งต่อการพยุักรักษาความนิยมในตัวทักษิณและเป็นกลไกการเคลื่อนไหวทางการเมืองหลักของทักษิณและพวกหลังรัฐประหาร

ในแง่องค์ประกอบหลักของเครือข่าย กลุ่มทุนขนาดใหญ่ นักการเมือง กลุ่มเพื่อนนักธุรกิจ ทหารและตำรวจที่เป็นเพื่อนและลูกน้องกลุ่มต่างๆ ของทักษิณยังคงให้การสนับสนุนและเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายอำนาจหลังรัฐประหาร แต่ที่เปลี่ยนไปคือ นักธุรกิจและนักการเมืองเกือบทั้งหมดเป็นเพื่อนและลูกน้องใกล้ชิดทักษิณและครอบครัว มากกว่าจะเป็นนักธุรกิจรายใหญ่ที่มีหนี้สินจากวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ.2540 และหันมาสวมักดิ์ต่อทักษิณ หรือนักการเมืองที่ต้องการผลประโยชน์จากนโยบายทักษิณดังเช่นก่อนรัฐประหาร

เนื่องจากการเมืองหลังรัฐประหารเป็นการเมืองมวลชนที่ต่างฝ่ายต่างระดมมวลชนเข้ามาสนับสนุนและกดดันซึ่งกันและกัน เครือข่ายอำนาจทักษิณจึงมีตัวละครทั้งที่เป็นคนเดิมและคนหน้าใหม่ๆ ออกมาเคลื่อนไหวอย่างคึกคัก

ทั้งในและนอกเครือข่ายอำนาจอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน เราจะเห็นเจ้าของห้างสรรพสินค้าขนาดกลางในเขตกรุงเทพมหานครเคลื่อนไหวระดมมวลชนมากกว่าทำธุรกิจห้างของตนเอง เจ้าของโรงแรมขนาดกลางในต่างจังหวัดบางรายเป็นแกนนำคนเสื้อแดงขึ้นแนวหน้าและมาชุมนุมที่กรุงเทพมหานครพร้อมกับมวลชนของตน เจ้าของตลาดสด เจ้าของบริษัทรถโดยสาร และผู้รับเหมาก่อสร้าง ต่างช่วยระดมมวลชนคนเสื้อแดงเพื่อสนับสนุนทักษิณและต่อต้านการรัฐประหาร กล่าวได้ว่าทุกๆ คนเป็นส่วนสำคัญในเครือข่ายอำนาจทักษิณหลังรัฐประหาร ผู้ร่วมกันทำหน้าที่ผลักดันให้เครือข่ายอำนาจนี้บรรลุยุทธศาสตร์ทางการเมืองที่วางไว้

นักธุรกิจและนักกีฬา

เมื่อการเมืองมวลชนกลายเป็นเกมการเมืองหลักของทั้งฝ่ายทักษิณและฝ่ายตรงข้าม บทบาทของนักธุรกิจและกลุ่มทุนก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย บทบาทใหม่ของนักธุรกิจมีความสลับซับซ้อนและแยบยลมากกว่าการให้เงินสนับสนุนทางการเมืองในรูปแบบเดิม นักธุรกิจมีส่วนร่วมทางการเมือง จัดประชุมแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ตัวอย่างนักธุรกิจที่มาทำหน้าที่ใหม่นี้ เช่น สงคราม กิจเลิศไพโรจน์, เพชรวรรต วัฒนพงศ์ศิริกุล, ไผงษ์ เตชะณรงค์, อนันต์ อัครโกสิน และประยุทธ์ มหากิจศิริ

สงคราม กิจเลิศไพโรจน์ ประกอบอาชีพนักธุรกิจท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการมากกว่า 20 ปี เป็นเจ้าของห้างสรรพสินค้าอิมพีเรียลสาขาสำโรงและสาขาลาดพร้าว เขาเคยเป็นประธานหอการค้าจังหวัดสมุทรปราการ เคยเป็นเหรียญกษาปณ์และ ส.ส.พรรคพลังประชาชน เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ในรัฐบาลสมชาย น้องชายสงครามก็เป็นกรรมการบริหารพรรค เมื่อพรรคพลังประชาชนถูกยุบ ภรรยาของสงครามลงสมัคร ส.ส. เขต 1 จังหวัดสมุทรปราการแทนและชนะการเลือกตั้ง

ในฐานะส่วนหนึ่งของเครือข่ายทักษิณหลังรัฐประหาร สงครามมีส่วนสนับสนุนในการเคลื่อนไหวของ "กลุ่มปากน้ำ" และนำผู้ใช้แรงงานในจังหวัดสมุทรปราการมาร่วมชุมนุมกับคนเสื้อแดงหลายครั้ง ห้างอิมพีเรียลสาขาสำโรงจังหวัดสมุทรปราการ กลายเป็นศูนย์ระดมมวลชนโดยเฉพาะคนขับรถแท็กซี่ในพื้นที่สมุทรปราการและกรุงเทพมหานคร ส่วนห้างอิมพีเรียลลาดพร้าว เป็น

ที่ตั้งสถานีโทรทัศน์ PTV/Asia Update ของคนเสื้อแดง แม้ร้านค้าในห้าง อิมพีเรียลลาดพร้าวจะมีคนจับจ่ายซื้อสินค้าไม่มากนัก³³ แต่ก็เป็นที่ที่ แกนนำคนเสื้อแดงอย่างจตุพร พรหมพันธุ์, ณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ, วีระ(กานต์) มุสิกพงศ์, ธิดา ถาวรเศรษฐ และก่อแก้ว พิกุลทอง ใช้ถ่ายรายการโทรทัศน์ เป็นประจำ ในช่วงสถานการณ์การเมืองแหลมคม ห้างอิมพีเรียลจะถูกแปร เปลี่ยนเป็นศูนย์บัญชาการการระดมพลและการเคลื่อนไหวของคนเสื้อแดง

บริเวณชั้น 5 และชั้น 6 ของห้างอิมพีเรียลลาดพร้าว มีร้านขายสินค้า ไอทีท็อป เครื่องสำอาง ยาสมุนไพร ทุกร้านติดป้ายสัญลักษณ์คนเสื้อแดง มีร้าน ขายของที่ระลึก หมวก เข็มขัด เสื้อ กางเกงคนเสื้อแดง มีร้านหนังสือพิมพ์และ นิตยสารของคนเสื้อแดง มีดีวีดีปราศรัยของนักการเมืองฝ่ายเสื้อแดง³⁴ ห้างนี้ จึงไม่ใช่ห้างสรรพสินค้าทั่วไป หากแต่เป็นห้างที่ทำหน้าที่เป็น “พื้นที่” ทางการ เมืองในกิจกรรมมวลชนหลากหลายรูปแบบ ในช่วงที่ประเทศไทยประสบมหา อุทกภัยปี 2554 ห้างอิมพีเรียลลาดพร้าวก็นับเป็นจุดปล่อยคาราวานของบริจาค ของคนเสื้อแดง นอกจากนี้ ห้างอิมพีเรียลทั้งสองสาขายังเป็นแหล่งรวมแท็กซี่ คนเสื้อแดงแหล่งใหญ่ มีแท็กซี่จำนวนมากจอดพักอยู่บริเวณรอบห้าง คนขับ แท็กซี่มักจะเปิดซีดีการปราศรัยของแกนนำเสื้อแดงให้ผู้โดยสารฟัง สอบถาม ทศนะทางการเมือง ส่งข่าวสารที่คนเสื้อแดงอยากจะสื่อไปยังผู้โดยสารที่มา ห้างหรืออาศัยอยู่ในบริเวณนั้น³⁵

ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ.2540 ห้างอิมพีเรียลลาดพร้าวประสบ ปัญหาหนี้สิน เมื่อมีการตั้งบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย (บสท.) การเจรจา หนี้สินผ่านไปด้วยดี และได้ปรับปรุงห้างใหม่ในปี 2550 สงครามได้รับ ตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ในรัฐบาลสมชาย ถึงแม้จะ เป็นระยะเวลาเพียงประมาณ 3 เดือน แต่ก็ยังเป็นประโยชน์ต่อนักธุรกิจที่มีหนี้สิน มากอย่างสงคราม และเป็นเกียรติต่อวงศ์ตระกูล หนี้สิน 1 พันล้านบาทที่เคย แจ้งต่อคณะกรรมการปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ก็หายไป³⁶

แกนนำมวลชนคนเสื้อแดงในต่างจังหวัดมีความคล้ายกับสงครามใน บางด้าน ดังเช่นแกนนำเสื้อแดงบางคนที่จังหวัดเชียงใหม่ “เมืองหลวง” ของ คนเสื้อแดงอีกแห่งหนึ่ง ความจริงเชียงใหม่เป็นจังหวัดของกลุ่มคนเสื้อแดง หลากหลายกลุ่มมาก³⁷ มีทั้งเกษตรกร พ่อค้า แม่ค้า ครู นักเคลื่อนไหวทาง สังคม พระ หลากกลุ่มขัดแย้งและไม่ถูกกับแกนนำจากกรุงเทพฯ³⁸ แกนนำ เสื้อแดงเชียงใหม่คนสำคัญคนหนึ่งคือ เพชรวรรต วัฒนพงศ์ศิริกุล

เพชรวรรต วัฒนพงศ์ศิริกุล เป็นผู้นำของ “กลุ่มคนรักเชียงใหม่ 51” มีพัฒนาการทางด้านคล้ายกับสงคราม เขามีกิจการโรงแรมและทำบริษัททัวร์ โรงแรมของเขาประสบความสำเร็จและต้องการขยายกิจการ เขาถูกกล่าวหาว่าชอบอ้างว่าสามารถโทรศัพท์และพบกับทักษิณได้โดยตรง และมักจะกีดกันไม่ให้มวลชนเสื้อแดงกลุ่มอื่นติดต่อกับทักษิณ³⁹ เพชรวรรตเป็นข้อต่ออันหนึ่งที่ทำให้เชียงใหม่เป็นฐานที่มั่นสำคัญของกลุ่มคนเสื้อแดงในภาคเหนือ เขาจัดเวทีระดมคนเชียงใหม่ที่รักทักษิณให้เดินทางมาชุมนุมที่กรุงเทพฯ แม้จะมีคนเสื้อแดงเชียงใหม่มากมายหลายกลุ่มที่ไม่ได้อยู่ใต้อาณัติของเพชรวรรต เดินทางมากรุงเทพฯ ด้วยเงินของพวกเขาเอง แต่เพชรวรรตและกลุ่มคนรักเชียงใหม่ 51 ก็เป็นภาพใหญ่ภาพหนึ่งแทนกลุ่มคนเสื้อแดงเชียงใหม่ที่สาธารณะรับรู้

ไผ่วงษ์ เตชะณรงค์ ประธานบริษัทโบนันซ่า กอล์ฟ แอนด์ คันทรีคลับ จำกัด เขาใช้พื้นที่ของ “โบนันซารีゾート” ที่จังหวัดนครราชสีมา จัดคอนเสิร์ตรวมพลคนเสื้อแดงหลายครั้งหลังรัฐประหาร⁴⁰ ไผ่วงษ์เป็นทั้งแกนนำและผู้สนับสนุนหลักของ “นปช. LA.” เขาเป็นประธานหนังสือพิมพ์แท็บลอยด์รายวัน *บางกอกทูเดย์* และคอลัมนิสต์เจ้าของนามปากกา “ไก๋ชน” เขาใช้สื่อเหล่านี้สนับสนุนทักษิณและการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนเสื้อแดงทั้งในและต่างประเทศ ในสมัยรัฐบาลทักษิณ บริษัท *โลลาร์ตรอน จำกัด (มหาชน)* ของไผ่วงษ์ได้รับงานติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ให้กับหน่วยงานของภาครัฐคิดเป็นมูลค่ากว่า 500 ล้านบาท นอกจากนี้เขายังเป็นผู้บริหารโครงการเบเวอร์ลี่ ฮิลล์ หรือที่รู้จักกันในนาม “หมู่บ้านนักการเมือง” ที่เข้าซื้อกิจการจากชินนิชา วงศ์สวัสดิ์ ลูกสาวของเยาวภา วงศ์สวัสดิ์ น้องสาวทักษิณในปี 2549⁴¹ เมื่อพรรคเพื่อไทยชนะการเลือกตั้ง 3 กรกฎาคม 2554 ไผ่วงษ์ได้รับแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาของ *ยงยุทธ วิชัยดิษฐ* รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในรัฐบาลยิ่งลักษณ์

อนันต์ อัศวโภคิน นักธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายใหญ่ที่สุดของประเทศไทย⁴² ผู้มีความสัมพันธ์กับผู้บริหารธุรกิจขนาดใหญ่ นักการเงินการธนาคาร และพรรคการเมืองมาตั้งแต่กลางทศวรรษ 2530 ผ่านพรรคพลังธรรม และวัดพระธรรมกาย อนันต์เป็นเพื่อนสนิทกับ *บุญคดี ปลั่งศิริ* (ผู้ใกล้ชิดและเป็นที่ปรึกษาของทักษิณ) ตั้งแต่สมัยเป็นนิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บริษัทแลนด์ แอนด์ เฮาส์ ของอนันต์ยังเป็นผู้สนับสนุนหลักรายหนึ่งของสถานีโทรทัศน์ Voice TV⁴³ ซึ่งตระกูลชินวัตรเป็นเจ้าของ

ประยูทธ มหากิจศิริ เจ้าของ บมจ.ไทยน็อคส์ สแตนเลส ผู้ผลิตเหล็กรายใหญ่ บมจ.ไทยฟิล์ม อินดัสตรีส์ ผู้ผลิตแผ่นฟิล์มรายใหญ่ของโลก และบริษัทในเครือเนสท์เล่ เป็นนักธุรกิจอีกรายหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ที่ดีและยาวนานกับทักษิณและครอบครัว ในช่วงที่มีการกระจายหุ้นของบริษัทไทยน็อคส์สู่ประชาชนทั่วไป ประยูทธได้นำหุ้นประมาณ 2,500 ล้านหุ้นเสนอขาย เขาได้ให้โควตากับผู้มีอุปการคุณจำนวน 500 ล้านหุ้น หรือประมาณ 20% ของหุ้นที่นำมากระจายทั้งหมด หุ้นส่วนหนึ่งจัดสรรให้กลุ่มคนที่ใกล้ชิด

นอกจากนี้ ประยูทธยังเป็นเพื่อนก๊วนกอล์ฟกับทักษิณ ในขณะที่ลูกชายประยูทธคือ **เฉลิมชัย มหากิจศิริ** ทำธุรกิจขายโทรศัพท์มือถือร่วมกับพานทองแท้ และยังดำรงตำแหน่งรองโฆษกรัฐบาลสมัคร เนสกาแฟเป็นเครื่องดื่มรับรองแขกผู้มาเยือนทั้งในช่วงการชุมนุมครั้งใหญ่และการรับรองบรรดาผู้สื่อข่าวที่เข้ามาสอบถามข้อมูล⁴⁴

การก่อตัวของคนเสื้อแดง

แม้สมาชิกของกลุ่มคนเสื้อแดงส่วนใหญ่มีแหล่งกำเนิดมาจากชนบท แต่ขบวนการคนเสื้อแดงไม่ได้เกาะเกี่ยวกับประเด็นความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจของชนชั้นชาวนาดังเช่นสหพันธ์ชาวนาไรชาวนาเมื่อทศวรรษ 2510 ขณะเดียวกันขบวนการเสื้อแดงก็ต่างไปจากสมัชชาคนจนซึ่งส่วนใหญ่เป็นเอ็นจีโอเคลื่อนไหวในปลายทศวรรษ 2520⁴⁵ นักวิชาการส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่าขบวนการคนเสื้อแดงมีความสลับซับซ้อนและประกอบด้วยกลุ่มคนหลายสถานะ หลากหลายความคิดทางการเมือง ยากที่จะกำหนดด้วยเส้นแบ่งทางเศรษฐกิจ หรือแม้กระทั่งความต่างระหว่างเมืองกับชนบท

“คนเสื้อแดง” เป็นผลผลิตของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองในชนบทไทยตลอด 3 ทศวรรษที่ผ่านมา อีกทั้งยังเป็นผลผลิตของนโยบายประชานิยมของทักษิณและตัวทักษิณด้วย แม้คนเสื้อแดงที่เข้าร่วมชุมนุมจะใสเสื้อยืดที่มีคำว่า “ไพร่” อยู่ตรงหน้าอก แต่คนเสื้อแดงพวกนี้ก็มีโทรศัพท์มือถือติดตัวและขับรถกระบะ สิ่งนี้สะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชนบทไทยที่ปะทะกับเมืองและเศรษฐกิจนอกหมู่บ้านมากขึ้น

สังคมชนบทในประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลกกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 ในชนบทไทยโดยเฉพาะภาคอีสาน สมชัย ภัทรนันทน์ชี้ว่าได้พัฒนาสู่การเป็นสังคมหลังสังคมชาวนา (post-peasant society) อย่างชัดเจนเมื่อมีการย้ายถิ่นของคนชนบทเข้าสู่เมืองและไปหางานทำในต่างประเทศ การเพิ่มขึ้นของภาคเศรษฐกิจนอกการเกษตรภายในหมู่บ้าน การเพิ่มขึ้นของเกษตรเชิงพาณิชย์ และที่สำคัญมากไปกว่านั้นคือ การเข้ามาของไฟฟ้าและเทคโนโลยีการสื่อสารต่างๆ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้บูรณาการชุมชนชนบทอีสานเข้ากับเมืองในศูนย์กลาง นับเป็นการสิ้นสุดเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง (subsistence economy)⁴⁶

เมื่อเกษตรเชิงพาณิชย์ที่เริ่มขึ้นในช่วงก่อนหน้านั้นขยายตัวด้วยพืชไร่ อีสานกลายเป็นแหล่งผลิตมันสำปะหลังแหล่งใหญ่ของประเทศ เกษตรเชิงพาณิชย์ยังกระตุ้นการขยายตัวของธุรกิจการเกษตรเข้าสู่อีสาน เครือเจริญโภคภัณฑ์สร้างและพัฒนาโครงการทำการเกษตรแบบมีสัญญา (contract farming) กับเกษตรกรรายย่อย ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลต่อความคิดทางการเมือง ทำให้คนชนบทมีความเป็นปัจเจกมากขึ้น การควบคุมในหมู่บ้านผ่านกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านทำได้ยากขึ้น การลงทุนและราคาพืชผลกลายเป็นประเด็นสำคัญมากกว่าการพออยู่พอกิน

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ผสมกับการเปลี่ยนแปลงสู่ประชาธิปไตย และการเมืองของการเลือกตั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทำให้ชาวบ้านกลัวอำนาจรัฐน้อยลง พวกเขาติดต่อและพึ่งพานักการเมือง ส.ส. ส.จ. หรือนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (นายก อบจ.) มากกว่าข้าราชการ

พื้นฐานเศรษฐกิจการเมืองและสังคมเหล่านี้เป็นรากฐานให้คนชนบทส่วนหนึ่งเข้าร่วม “ขบวนการเสื้อแดง” ชาวบ้านมีทัศนะทางการเมืองเป็นของตัวเองและมีการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำให้พวกเขารับรู้การเปลี่ยนแปลง

ทางการเมืองในปัจจุบันได้ดี⁴⁷

เมื่อเกิดการรัฐประหาร 2549 ชาวบ้านเห็นว่าวิธีการรัฐประหารเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เหตุใดจึงล้มรัฐบาลที่พวกเขาเลือกมา⁴⁸ พวกเขาจึงออกมาชุมนุมต่อต้านทั้งในภาคอีสาน ภาคเหนือ และภาคกลาง⁴⁹ ยิ่งมีการปะทะกันที่สนามหลวง อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ และสามแยกดินแดง ในเดือนเมษายนปี 2552 และการสลายการชุมนุมเดือนเมษายน-พฤษภาคม ปี 2553 ยิ่งทำให้พวกเขาต่อต้านอำนาจรัฐ เห็นใจคนเสื้อแดงและเห็นใจทักษิณไปด้วย ความนิยมและความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้าน คนเสื้อแดง และทักษิณ ก็มาจากนโยบายที่ช่วยปัญหาปากท้อง เมื่อถามชาวบ้านในอีสาน พวกเขาคิดว่าชาตินี้คงไม่มีใครมีนโยบายเอื้อพวกเขาได้เท่ากับทักษิณ⁵⁰

จากงานศึกษาของพูกซ์ เกาวิล เขาเห็นว่า การเลือกตั้งแต่ละครั้งทำให้ชาวบ้านได้เรียนรู้มากขึ้นเสมอ ปัจจุบันการซื้อเสียงไม่อาจใช้เงินอย่างเดียว แต่ชาวบ้านเรียนรู้ว่าต้องมีอย่างอื่นที่เหนือกว่านั้น ชาวบ้านรู้มากขึ้นว่าการเลือกตั้งที่ผ่านมา ที่เขาได้คนอย่างทักษิณ ได้ประชานิยมคือสิ่งที่เขาต้องการ เขาเป็นเจ้าของอำนาจในการกำหนดชีวิตตัวเอง ความรักภักดีต่อทักษิณจะแปลได้ใหม่ว่า ไม่ใช่แค่เรื่องบุคคล แต่คือการแสดงออกซึ่งการปกป้องการมีส่วนแบ่งทางอำนาจของเขา⁵¹

งานศึกษาของปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี พบว่าขบวนการเสื้อแดงสะท้อนพัฒนาการของภูมิทัศน์ประชาธิปไตยในชนบท แสดงออกถึงความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการพยายามสร้างช่องทางในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ถูกปิดกั้นมานาน ปิ่นแก้วเห็นว่าการขยายตัวของ การกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น การเมืองเลือกตั้ง และการเปลี่ยนแปลงของอำนาจเศรษฐกิจและการเมืองชนบท ได้ทำให้ชาวบ้านเป็นนักกิจกรรมทางการเมืองด้วยความกระตือรือร้น⁵² ปิ่นแก้วเชื่อว่า อุดมการณ์ของความเป็นแดงมิใช่ตัวตนที่เป็นสารัตถะหรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวที่ไม่เปลี่ยนแปลง แต่เป็นกระบวนการที่หล่อหลอม บ่มเพาะด้วยประสบการณ์จากการเข้าร่วมขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา⁵³ ชาวบ้าน พ่อค้า แม่ค้าทั้งใน

ตัวเมืองเชียงใหม่ และอำเภอฝาง แม่อาຍ และไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่
ต่างมีการรณรงค์เรียกร้องประชาธิปไตยอย่างมาก⁵⁴

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยขบวนการเสื้อแดงหลายงานชี้
ว่า ชาวบ้านธรรมดาได้ผันตัวเองขึ้นมาเป็นนักกิจกรรมการเมือง
ทำการจัดตั้งกันเอง ทำงานสร้างเครือข่ายกันเอง ซึ่งเป็นมิติที่
ไม่มีในขบวนการทางสังคมในอดีต⁵⁵

นั่นอาจเป็นมิติหนึ่งของขบวนการเสื้อแดง แต่กรณี
ศึกษาขวัญชัย ไพรพนา อาจให้ภาพที่ต่างออกไป

อีกด้านหนึ่งของคนเสื้อแดง : กรณีศึกษาขวัญชัย ไพรพนา

“...ไ้พวกนี้ [พวกขับไล่ทักษิณ] ต้องเผามัน นั่งยางมัน ฆ่ามัน เอาคน
ไปปิดล้อมบ้านหรือร้านค้ามัน...”

ขวัญชัย ไพรพนา, วิทยุคลื่นมวลงชนสัมพันธ์, มิถุนายน 2549⁵⁶

ขวัญชัย ไพรพนา และ “คลื่นมวลงชนสัมพันธ์” FM 90.7 เมกะเฮิรตซ์
หนึ่งในสถานีวิทยุชุมชนจังหวัดอุดรธานี นับเป็นหัวหอกและกระบอกเสียง
สำคัญที่ทำหน้าที่ต่อสู้เพื่อทักษิณชนิตถว้ยหัว ขวัญชัยจัดตั้งมวลงชนไปปิด
ล้อมและพังเวทีปราศรัยของ “กลุ่ม พม.” เข้าง้างคำสั่งผู้ใหญ่ในจังหวัดแล้ว
ส่งใบสมัครสมาชิก “ชมรมคนรักอุดรธานี” ให้ชาวบ้านและเจ้าหน้าที่สมัคร
เขาระดมมวลงชนเดินทางไปให้กำลังใจทักษิณทั้งที่กรุงเทพฯ ประเทศลาว และ
ไปพบทักษิณที่สหรัฐอเมริกาหรับเอมิเรตส์

ขวัญชัยมีพื้นเพเป็นคนอำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี เขา
เรียนจบ ป.4 แล้วออกมาเผชิญโชค เคยเป็นตลกอยู่วงดนตรีลูกทุ่ง แล้วก็เริ่ม
มาตั้งตัวได้ในสมัยที่ “ลายัณห์ สัญญา” กำลังโด่งดัง ขวัญชัยเริ่มจับธุรกิจ
รายการวิทยุที่เสียงสามยอดจังหวัดอุดรธานี จัดหานักจัดรายการเพลงลูกทุ่ง
สลับกับโฆษณาสินค้า เมื่อกระแสขับไล่ทักษิณก่อตัวขึ้นโดยกลุ่ม พม. คลื่น
วิทยุมวลงชนสัมพันธ์ของเขาเชียร์ทักษิณและปะทะกับกลุ่มต่อต้านทักษิณ เขา

เป็นหนึ่งในผู้ก่อตั้ง "ชมรมคนรักอุดรธานี" ขวัญชัยดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาชมรมฯ และมีสมพงษ์ จันทรวงาม เป็นประธานชมรมฯ

ขวัญชัยอาจไม่ได้เป็นตัวแทนของแกนนำคนเสื้อแดงทั้งหมด ด้านหนึ่งเขาเป็นเหมือนชาวบ้านที่นำชาวบ้านทำกิจกรรมทางการเมืองเอง แต่หากดูเครือข่ายทางการเมืองของเขาแล้วจะพบว่า เขาไม่ใช่ชาวบ้านธรรมดา เพราะบรรดา ส.ส. นายก อบจ. ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ตำรวจ พ่อค้าในจังหวัดอุดรธานีล้วนมีความใกล้ชิดกับเขา

อีกด้านหนึ่ง หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายงานว่ ขวัญชัยเป็นแกนนำแบบ "ถึงลูกถึงคน" ที่มักข่มขู่และใช้กำลังเข้าทำร้ายฝ่ายตรงข้าม มิใช่เพียงเสียงปลุกระดมมวลชนผ่านวิทยุชุมชนแบบแกนนำเสื้อแดงคนอื่นๆ เขาเป็นแกนนำเสื้อแดงกลุ่มสายเหยี่ยวที่ประกอบสร้าง (construct) ให้อุดรธานีเป็นเมืองหลวงอีกเมืองหนึ่งของคนเสื้อแดงด้วยความรุนแรงหลายรูปแบบ วิทยุชุมชนคลื่นมวชนสัมพันธ์ที่ขวัญชัยจัดรายการระหว่างเวลา 08.00-12.00 น. มีเนื้อหาโจมตีผู้ไม่เห็นด้วยกับทักษิณ เขาโจมตีนักธุรกิจ พ่อค้า ข้าราชการที่ออกมาไม่เห็นด้วยกับทักษิณ⁵⁷ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์รายงานว่ ขวัญชัยเคยให้ลูกน้องไปปิดล้อมร้านขายทองและบ้านของนายเจริญ หมู่บ้านขจรพันธ์ ซึ่งเป็นแกนนำของกลุ่ม พวม. จังหวัดอุดรธานี⁵⁸

หนังสือพิมพ์ ผู้จัดการออนไลน์ รายงานว่ ขวัญชัยได้ร่วมกับ อุทัย แสงแก้ว น้องชาย อีระชัย แสงแก้ว ส.ส.พรรคพลังประชาชน และอดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดม็อบประมาณ 1 พันคน เข้ารวมทำร้ายและรื้อเวทีปราศรัยของฝ่าย พวม. ที่หนองประจักษ์ อุดรธานี จนฝ่าย พวม. ได้รับบาดเจ็บประมาณ 22 คน และบาดเจ็บสาหัสอีก 2 คน เขายังเป็นผู้นำม็อบปิดล้อมสุริยะใส กตะศิลา และไชยวัฒน์ สินสุวงศ์ แกนนำกลุ่ม พวม. ที่เดินทางไปปราศรัยโจมตีทักษิณที่อุดรธานีเดือนเมษายน 2549 เขาออกมาเคลื่อนไหวและขึ้นเวทีประชันกับเวทีพันธมิตรที่ทุ่งศรีเมืองอุดรธานี⁵⁹

ก่อนรัฐประหาร 2549 ขวัญชัยส่งมอบให้มาก่อวงการแถลงข่าวของ
พธม.อุดรธานีที่สะพานมอญวาม กรุงเทพมหานคร หลังการรัฐประหารเขาเก็บ
ตัวเงียบและหนีไปเก็บตัวที่ประเทศลาวพักหนึ่ง แต่หลังจากนั้นเขารับเป็น
ได้โผเดินทางมาสนับสนุนทักษิณที่กรุงเทพฯ เขาเข้าร่วมชุมนุมต่อต้านรัฐบาล
อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ทั้งในเดือนเมษายน 2552 และระหว่างเมษายน-พฤษภาคม
2553 เมื่อมีการปะทะกันอย่างรุนแรงในช่วงเดือนพฤษภาคม 2553 ขวัญชัย
เป็นหนึ่งในคนเสื้อแดงไปช่วยกลุ่มเสื้อแดงจังหวัดปทุมธานี มีการปะทะ
กันทั้งสองฝ่าย⁶⁰

คนเสื้อแดง ขวัญชัย และทักษิณ

ทั้งในอีสานและเชียงใหม่ แกนนำคนเสื้อแดงต่างก็อ้างว่าใกล้ชิดกับ
ทักษิณ ติดต่อโทรศัพท์มือถือตรงได้⁶¹ หรืออ้างว่าติดต่อกับเลขานุการหรือ
ญาติของทักษิณได้ นี่เป็นช่องทางของการเมืองและผลประโยชน์ ดังนั้น
ข้อขัดแย้งระหว่างแกนนำคนเสื้อแดงกับคนเสื้อแดงจึงไม่ใช่เพียงความหลากหลาย
และความแตกต่างทางความคิด ทักษิณและญาติของเขา คือช่องทาง
การเมืองของแกนนำคนเสื้อแดงที่ทำให้พวกเขาไม่ใช่ชาวบ้านธรรมดาที่ผัน
ตัวเองเป็นนักกิจกรรมทางการเมือง รวมทั้งขวัญชัยด้วย

ขวัญชัยทำอะไรที่แม้แต่คนเสื้อแดงอุดรธานีก็ไม่เห็นด้วย เขาให้
สัมภาษณ์รายการ Asia Update ว่าที่ดินก่อสร้างอาณาจักรคนเสื้อแดงที่
บ้านหนองสีห์ ตำบลสามพร้าว จังหวัดอุดรธานี เป็นของเขา ไม่ใช่ของชมรม
คนรักอุดร เขาให้สัมภาษณ์ว่าเขาจ่ายเงินเพื่อที่ดินและสิ่งปลูกสร้างนี้ 20 กว่า
ล้านบาท ในขณะที่เงินกำไรที่ได้จากการจัดเลี้ยงโต๊ะจีนเพื่อคนเสื้อแดงช่วง
เดือนตุลาคม 2552 สองครั้งได้กำไรเพียง 6 ล้าน 8 แสนบาท⁶² เขาเป็นคน
ทำนิติกรรมและใช้เงินของเขาซื้อที่ดินและก่อสร้างอาคารนี้ ไม่ใช่ชมรมคนรัก
อุดรและเงินกำไรจากงานเลี้ยงคนเสื้อแดง แต่มีกลุ่มคนเสื้อแดงชุมนุมโจมตี
ความไม่ชอบมาพากลกรณีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของขวัญชัย ทั้งการเปิดเวที
ปราศรัยที่สนามทุ่งศรีเมืองอุดรธานี⁶³ และโจมตีขวัญชัยในโลกออนไลน์

ขวัญชัยเป็นแกนนำคนเสื้อแดงที่ไม่เห็นด้วยกับการเปิดหมู่บ้านคน
เสื้อแดงที่อุดรธานี เขากลัวว่าการตั้งหมู่บ้านคนเสื้อแดงจะทำให้คนเสื้อแดง
ที่มีอุดมการณ์เสียหาย เพราะอาจมีการแทรกซึมของยาเสพติดและสิ่งผิด

กฎหมายเข้ามาในหมู่บ้าน ขวัญชัยไม่พอใจคนเสื้อแดงบางกลุ่ม รวมถึงลูกน้องเก่าของเขาที่ออกจากคุกแล้วมาตั้งกลุ่มคนเสื้อแดงอุดรธานีเรียไรเงินบริจาค ขวัญชัยโจมตีว่าพวกนี้ไม่ใช่กลุ่มเสื้อแดงอุดรธานี

โหมคปรองดอง

แม้จะการใช้การต่อสู้แบบตาต่อตาฟันต่อฟันมาหลายปี กลุ่มเสื้อแดงก็มีแนวโน้มเปลี่ยนเข้าสู่ “โหมคปรองดอง” แบบที่ทักษิณและพวกพ้องต้องการภายหลังชนะเลือกตั้งและจัดตั้งรัฐบาลยิ่งลักษณ์ได้สำเร็จ

เสียงของขวัญชัยและคนเสื้อแดงในกลุ่มของเขา ก็เปลี่ยนไป ตัวอย่างเช่น ในวันที่ 4 ธันวาคม 2554 สถานีโทรทัศน์เอเชียอาฟเตอร์เสออรายการพิเศษเรื่อง “ราชันย์ องค์ภูมิพล” มีนายวิสา ศัญทัพและนางไพจิตร อักษรณรงค์ ภรรยามาร่วมสนทนา โดยวิสาเป็นคนแต่งเพลง “ราชันย์ องค์ภูมิพล” เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เฉลิมฉลองวโรกาสมหามงคลครบรอบ 84 พรรษา เพลงเฉลิมพระเกียรตินี้มีนายวรชัย เหมะ ส.ส.สมุทรปราการ พรรคเพื่อไทย, ก่อแก้ว พิกุลทอง, อติศร เพ็ญเกษ และกลุ่มคนเสื้อแดงมาร่วมขับร้อง โดยบันทึกเทปที่ห้องส่งสถานีโทรทัศน์เอเชียอาฟเตอร์ซัน 6 ห้างอิมพีเรียล ลาดพร้าว ทักษิณเองยังโฟนอินเข้ามาร่วมร้องเพลงนี้ด้วย⁶⁴

นอกจากนี้ ระหว่างวันที่ 9-17 มกราคม 2555 ขวัญชัยนำคนเสื้อแดงอีสาน 20 จังหวัด จำนวน 999 คน ถอดเสื้อแดงออกแล้วเข้าพิธีอุปสมบทพระราชทาน ตามโครงการบวชถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาส “ครบ 7 รอบ 84 พรรษา” ขวัญชัย ไพรพนา กล่าวว่า “ตนผู้เข้าอุปสมบทพระราชทาน จะปฏิบัติธรรมและถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทุกวัน”⁶⁵

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่พฤศจิกายน 2556 ความขัดแย้งรอบใหม่เกิดขึ้น กลุ่มต่อต้านรัฐบาล ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ที่นำโดยสุเทพ เทือกสุบรรณ ใช้ชื่อว่า คณะกรรมการประชาชนเพื่อเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) รวมตัวกันต่อต้านรัฐบาลทั้งในต่างจังหวัดและกรุงเทพฯ ปิดสถานที่ราชการและที่ทำการรัฐวิสาหกิจ และมีการปะทะกันด้วยอาวุธหลายครั้ง

23 มกราคม 2557 ขวัญชัย ไพรพนา แกนนำคนเสื้อแดงถูกยิงที่

บ้านพักจังหวัดอุดรธานีด้วยเป็นอาภา กระสุนเข้าที่ไหล่ 1 นัด และที่ขา 1 นัด ได้รับบาดเจ็บสาหัส ก่อนหน้าถูกยิงวันเดียว ขวัญชัยได้กล่าวพาดพิงและตำหนิข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่ออกมาให้สัมภาษณ์ว่า มีกองกำลังติดอาวุธจากต่างชาติสวมรอยเป็นชายชุดดำก่อเหตุรุนแรงเมื่อการชุมนุมปี 2553 อีกทั้งขวัญชัยอาจไม่ได้รับความพอใจ เพราะยังเป็นผู้ตั้งสินบนนำจับนายสุเทพ เทือกสุบรรณ แกนนำ กปปส. เป็นเงิน 500,000 บาท

สรุป

เครือข่ายอำนาจทักษิณหลังรัฐประหาร

เครือข่ายอำนาจทักษิณเปลี่ยนแปลงไปเมื่อเกิดรัฐประหาร 2549 และทักษิณต้องลี้ภัยทางการเมืองอยู่ในต่างประเทศ เครือข่ายอำนาจทักษิณหลังรัฐประหารมิได้สร้างโดยทักษิณเพียงลำพัง แต่เป็นเครือข่ายที่ร่วมกันสร้างโดยคนหลายกลุ่ม หลายผลประโยชน์ และหลายอุดมการณ์ พัฒนาการของเครือข่ายไม่เป็นระบบ ไม่มียุทธศาสตร์ชัดเจน แต่ปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์การเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป

เมื่อการเมืองไทยก่อนและหลังรัฐประหารกลายเป็นการเมืองมวลชน กลุ่มคนเสื้อแดงได้เข้ามาประกอบสร้างในเครือข่ายนี้ด้วย แต่กลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มอาจมีเป้าหมายย่อยที่สะท้อนปัญหาพื้นฐานต่างกัน เช่น ความไม่เป็นธรรมทางสังคม ความเหลื่อมล้ำทางสังคม การเอารัดเอาเปรียบทางสังคมชาติพันธุ์ เพศ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แกนสำคัญของเครือข่ายอำนาจนี้ยังคงเป็นกลุ่มคนที่ใกล้ชิดทักษิณ โดยเฉพาะพี่น้อง ญาติ เพื่อนสนิท และลูกน้อง ในขณะที่ตัวทักษิณเองเป็นส่วนประกอบหลักของเครือข่าย มีความสำคัญมากและเป็นสิ่งที่ "ขาดไม่ได้" ของแกนหลักในเครือข่ายอำนาจ แกนสำคัญของเครือข่ายยังประกอบด้วยนักธุรกิจและนักการเมือง แต่ก็ยังเป็นเพื่อนสนิทและคนที่ทักษิณไว้วางใจ มากกว่าจะเป็นนักธุรกิจและนักการเมืองที่ล้มละลายจากวิกฤตเศรษฐกิจ 2540 แล้วมาสวมักดีต่อทักษิณ ส่วนทหาร ตำรวจ และข้าราชการ ยังคงเป็นเพื่อนและลูกน้องทักษิณซึ่งส่วนมากอยู่นอกราชการ

หน้าที่

หน้าที่ของเครือข่ายอำนาจทักษิณหลังรัฐประหารยังคงเป็นหน้าที่เดิมคือทำเพื่อทักษิณ แต่มีการทำงานหลายแบบ หลายระดับ และทำงานโดยเครือข่ายย่อยที่ขัดแย้งกันบ้าง แต่ส่วนใหญ่เสริมซึ่งกันและกัน หน้าที่ดังกล่าวได้แก่ พยายามนิยามของทักษิณเอาไว้ ลดความน่าเชื่อถือบุคคลที่คิดว่าเป็น “ต้นคิด” การทำรัฐประหาร 2549 สลายแกนนำทหาร ซึ่งล้วนเป็นอดีตคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ที่เคยทำรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลทักษิณ ก่อตั้งรัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะและกลุ่มอำมาตย์ที่ฝ่ายทักษิณเชื่อว่าเป็นผู้สั่งการรัฐประหาร

นักวิชาการส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่า คนเสื้อแดงมีความสลับซับซ้อนและประกอบด้วยคนหลายสถานะ หลากหลายความคิดทางการเมือง ยากที่จะกำหนดด้วยเส้นแบ่งทางเศรษฐกิจ หรือแม้กระทั่งเมืองกับชนบท

ความเปลี่ยนแปลงในสังคมชนบทไทยในรอบ 3 ทศวรรษที่ผ่านมา มีผลต่อความคิดทางการเมืองของคนชนบท ทำให้คนชนบทเป็นปัจเจกมากขึ้น การควบคุมในหมู่บ้านผ่านกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านทำได้ยากขึ้น การลงทุนและราคาพืชผลเป็นประเด็นสำคัญมากกว่าการพอกอยู่พอกกิน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ผสมกับการเปลี่ยนแปลงสู่ประชาธิปไตยนับตั้งแต่ปี 2523 การเมืองของการเลือกตั้ง (election politics) ในระดับต่างๆ การกระจายอำนาจ (decentralization) ทำให้ชาวบ้านกลัวอำนาจรัฐน้อยลง พวกเขาติดต่อและพึ่งพานักการเมือง ส.ส. ส.จ. นายก อบจ. มากกว่าข้าราชการ

.....

การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างเศรษฐกิจสังคมเหล่านี้ เป็นรากฐานให้ชาวบ้านเป็นส่วนหนึ่งของ “คนเสื้อแดง” ครั้นเมื่อเกิดรัฐประหารกันยายน 2549 พวกเขาเห็นว่าวิธีการรัฐประหารเป็นสิ่งที่ถูกต้อง จึงออกมาชุมนุม

ต่อต้านการรัฐประหารและรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหาร ชาวบ้านธรรมดา
ผันตัวขึ้นมาเป็นนักกิจกรรมทางการเมือง แต่เมื่อชาวบ้านส่วนหนึ่ง “สวมเสื้อ
แดง” และเข้ามาอยู่ใน “วงจร” ของเครือข่ายอำนาจทักษิณ เสริมให้เครือข่าย
อำนาจทักษิณดูขยายตัวใหญ่ตามไปด้วย มีการปลุกกระดมด้วยสื่อต่างๆ ที่
หลากหลายและสนับสนุนด้วยทรัพยากรนานาชนิดจากเครือข่ายอำนาจทักษิณ

